

Ekaterine Togonidze (Gruzie)

Narozena v roce 1981. Působí jako novinářka (v televizi, tisku i pro PR), vyučuje na univerzitě a je aktivní spisovatelkou a blogerkou. Její prvotina, povídková sbírka *Anestezie*, získala nejprestižnější gruzínskou literární cenu Saba v kategorii debut roku. Na své novele *Druhá C-E-S-T-A* založila filmový scénář, se kterým v roce 2013 vyhrála scénářistickou soutěž pořádanou Národním filmovým centrem Gruzie. Řada jejích děl byla přeložena do německého a anglického jazyka. Ve své práci se autorka dotýká společenských témat a vystupuje proti netoleranci, nevědomí a absenci lásky. V čtenáři vyvolává empatii ke všemu odlišnému a „jinému“ a dotýká se ho jak dramatickými zápletkami, tak hloubkou propracovaných postav. Připomíná nám, že životní cesty jsou různé a že právě v rozdílnosti lidské povahy spočívá bohatství lidstva.

ukázky přeložila Monika Ševečková

Symfonie Planet

Tady nikdo nelže. Nikdo ničeho nelituje, neraduje se a nestýská se mu... Není tady vědomí času, neexistuje počátek. Je tady ticho.

Zjistilo se, že audionahrávky NASA byly falešné... Stejně jako mnohé jiné věci na této zemi. Ta žena, Asida, vypráví o sobě... Ne takovým způsobem, jak lidi obvykle mluví; výběr tónu, někdy přerušit myšlenku a pak znovu navázat, instinktivně sledovat reakci posluchače; tady bylo všechno jiné. Tady historie vypráví sama. Tato žena je historií jménem „Asida“; historie bez začátku a konce...

Tedy, já jsem historie „21“. Nebyla jsem Asidou, protože jsem nikdy nebyla tou historií, a styděla jsem se za to. Svědomí mě hryzalo, protože jsem nikdy neutekla ze svého domu, nikdy jsem nechodila jen v letních šatech a sandálech, nikdy jsem se nerozběhla za odjíždějícím autobusem, který vozí lidi na bezpečné místo, vedle mě neseděla zoufalá žena s dvěma dětmi v náručí, se čtyřměsíčními dvojčaty, a na poslední zastávce autobusu se mě ta žena nezeptala, kam má jít...

Ano, o tomto vyprávěla Asida. O tom, jak začala válka, jak se o tom dozvěděla z televize stejně jako mnozí jiní. Byla na návštěvě u tety a babičky, obědvala. Po nějaké době uslyšela klepání na dveře a objevil se její muž se samopalem. Manžel Asidy byl umělec, snad poprvé v životě držel v rukou samopal. Všechno se odehrálo rychle, nepromyšleně. Na počátku byla jen roztržitost a snaha bojovat, podle pohlaví a věku... podle důstojnosti... Asida s manželem neměli dítě. Když u domu viděla Asida ženy s dětmi, přitisknutými na prsou a s nějakými věci v rukou, sevřelo se jí srdce. V autobuse, ve kterém měly být evakuovány ženy a děti, byla už všechna místa obsazená – napadlo ji, že záchranu si víc zaslouží ženy s dětmi. Během několika let její těhotenství nejednou skončilo z nejasných důvodů. Kdo ví, proč jim nebylo dáno, aby se narodily...

Audionahrávky NASA, které reprodukují zvuky z celé planety, jsem slyšela na internetu, nahrála jsem si je a poslouchala ve sluchátkách. Georgij si mě nejdřív nevšímal, jakmile ale vycítil můj zájem o tajemné hlasy z vesmíru, začal být nervózní a kategoricky mi, samozřejmě, zakázal je poslouchat. Byl podarován, ztrácel něco, co mu patřilo – čas, pozornost, fantazii... neuchvacoval mě tak často... Ve skutečnosti jsem se už dusila, potřebovala jsem něco nového, přestávku, hudbu, kino, nevím, co všechno ještě... procházky nebo normální setkání s přáteli, zkrátka nové lidi..., abych se potom vrátila sama k sobě, abych se vrátila k němu a znovu se jím nechávala okouzlovat.

O co víc ho rozčiloval můj rozmar, o to víc jsem se od něho oddalovala. Georgij na mě žárlil, přestal mi důvěřovat; trpěl a myslel si, že příčinou utrpení byla symfonie, začal se mě vyptávat – kdo mi dal tu nahrávku; já mu přece řekla, že jsem na ni narazila na internetu... co je na tom tak zvláštního?! Už od dětství jsem ráda poslouchala šumění mušlí. Vždycky mě to táhlo k moři. Proč? Protože moře je plné lásky, zpívá píseň o lásce, laská, zná všechna tajemství a moudra. Moře je láska. Když se potápím do hloubky moře, hovořím jsem s ním jako s nejspolehlivějším kamarádem, říká mi ta nejdůležitější slova... Pomáhalo mi odpočinout si a zbavit se únavy. Důvěřuj jeho silným a laskavým rukám, rozpřáhni ruce a naslouchej jeho dechu, na břeh vyjdeš jako úplně jiný člověk! Symfonie Planet mi připomínala moře, které je láska.

Co jsem dělala špatného? Seděla jsem se skrčenýma nohama v křesle. V kapse kabátku od Georgije byl mobil, který mi koupil, a sluchátka. Na hlavě jsem měla šedý panamák, natahovala jsem si ho až na nos, možná mi to takto bylo pohodlnější; někdy jsem ho trochu zvedala, abych měla výhled, a vybírala jsem si nejvzdálenější bod za oknem... dívala jsem se na fragment vrcholu hory, která byla místy vidět za barákem, a poslouchala jsem bojácný, křečovitý šepot Saturna, z jehož hlubiny doléhaly skryté zvuky obav rozčilení. Georgiji by se taky líbily tyto zvuky, kdyby je slyšel. Audionahrávky planety něčím připomínaly hudbu jeho oblíbence Angela Badalamentiho. Určitě by se mu líbily, kdyby se nejdřív nezalíbily mně, nezávisle na něm. V těch zvucích bylo všechno: strach, láska, bouře hněvu, výbuch, válka a mír.

Mír v nás nebyl. Po návratu z války se Georgij zpět nevrátil, prošel válkou, ta mu ale zůstala v duši. Nemohl zapomenout na nevyhnutelnou smrt, která spolu s vojáky dostihovala ženy a děti; toho, kdo před ní utíkal,

pronásledovala jako stín dokonce i za slunečných dní... nemohli zapomenout na svou nechtěnou nebo chtěnou účast ve smrti.

Georgij mi vyhlásil válku – obvinil mě z neporozumění... Vždyť pochopit válku lze pouze ve válce.

Já, historie 21, jsem neutekla jako „Asida“ k manželovým příbuzným na jih, do Ochamchire, nenabídla jsem ruku ženě s dvojčaty, která vystupovala z autobusu a požádala manžela bratra, aby je u nás nechal. „Asida“ – to je dobrá historie. Strávila čtyři měsíce v otcovském domě manžela na vesnici, při rachocení granátů čekala na zprávy od manžela. Asida se natolik starala o děti té ženy, že brzy rozeznávala obě dvojčata jako jejich máma.

Za ty měsíce uviděla Asida manžela jednou. Navštívil ji na vesnici. Na několik minut se spolu s ženou uchýlili do sklepa a stihl jí toho o válce tolik říct...

Později Asida ve sklepě nechala přenocovat zraněného vojáka. Strávil tam noc, ale dozvěděla o tom pouze matka dvojčat. Ten voják byl Gruzínek. Zachránil se. Možná tehdy Asida nechala ve sklepě přenocovat Georgije?!

My se ale jeden druhého na nic neptáme, navzájem se nepřerušujeme, vyprávíme – a vyprávíme ve skutečnosti sami sobě. Když Georgij pracoval na počítači, musela jsem být v dosahu. Ven jsem mohla pouze tehdy, když chodil k přátelům. Nevěděla jsem, kdy přesně se vrátí, ale vždycky jsem ho musela přivítat, obvykle býval opilý.

Šeptání Neptuna se mi zdálo nesmyslné, dokud jsem se (zavřená na záchodě) nenaučila do konce každického zvuk. Postupně jsem v klidu Neptuna pochopila iluzi snění a stav, který pokaždé přinášel různé fantazie. Postupně jsem začala rozlišovat, jak harmonické bylo odsunutí, které znělo jako svolávání kostelních zvonů. Naslouchala jsem audio vibracím planet, až jsem se je naučila zpaměti a vnímala je jako hudbu. Georgij mi nemohl bránit je poslouchat, i bez sluchátek jsem slyšela Mars, Venuši, Neptuna a celý vesmír.

Když se domem ozývaly mužovy nadávky, údery pěstí do stolu, klikání myši do počítače

nebo hluk, něco mě svíralo v žaludku. Pokaždé se mi zdálo, že nadává mně. Když se mu nedařilo v práci a u počítače cedil přes zuby sprostá slova, zabodávaly se do mě jako nože. Čekání na útok mi bralo síly na těch několik vteřin, dokud se nevyjasnilo, komu patří Georgijův hněv.

Ze začátku to bylo jiné. Ze začátku jsem byla připravená bránit se celým tělem, krev se mi rychle přesouvala v žilách, a abych dokázala svoji pravdu, bila bych se do konce, roztřískala nádobí a postrhávala ze stěn naše romantické fotky, vyhrožovala odchodem z domu... Ale facka, kterou jsem dala, se ke mně několikrát vracela s takovou silou, že jsem ztratila schopnost klást odpor. Postupně jsem pochopila, o co jsem slabší; schoulila jsem se, zdá se, že jsem se zmenšila a obvyklé údery

jsem lépe snášela. Pokud to bylo možné, vyvarovala jsem se tahání za vlasy. Koutek rtů jsem už taky měla zahojený. Praštili mě hlavou o zeď; ramena a bedra celá od modřin jsem se naučila skrývat pod oblečení a na rukou a prstech stopy nezůstávaly žádné. Dalo by se říct, že to nebylo tak zlé... Už jsem slyšela hlas Planet – sama jsem nebyla. Slyšela jsem hučení Marsu a mého obličeje se jako by dotýkal horký vítr z té „rudé pouště“. Na rozdíl od Georgije a Asidy jsem nebyla v Abcházii a neslyšela jsem rachocení granátů, ale slyšela jsem výstražné zvuky destrukce v hrozném dunění Marsu... Když mě drželi pod krkem a obličej mi modral kvůli nedostatku vzduchu, už jsem zřetelně cítila dech Uranu. Když zněl, cítila jsem blízkost smrti. Jenže Uran, který je spolu se smrtí planetou sexu a regenerace, nabízel dvě cesty: Georgij by mě buď zabil, nebo by si na mě celým tělem lehnul, aby ukojit svoji potřebu.

Asidě válka zanechala dítě. Po válce se s mužem vrátili do zničeného rodného domu, do zpusťšeného města.

Sliboval, že všechno zvládne. Tato slova řekl přerušovaně, úplně bezradně, když se vrátili do domu beze střechy do jedenáctého patra, kde zůstala celá jenom jedna stěna.

Porod začal v noci třináctého ledna, kdy se v Abcházii slaví tradiční, ten pravý nový rok. Podle zvyklostí se z hlíny vykope loňské víno a zabije se tolik kohoutů, kolik je v rodu mužů. Kohoutů, kteří na zničené farmě zbyli, bylo dost pro ty muže, kteří zbyli ve společenství mužů. To ráno zabili ještě jednoho kohouta, aby oslavili narození prvorozeného Asidina potomka.

Vzala jsem si svůj panamák do Turecka. Po návratu do hotelového pokoje jsem si ho narazila na hlavu. Ruce se mi třáslly. Bylo pozdě. Já a Georgij jsme povečeřeli v restauraci. Před tím jsme se krásně prošli po Top Kap, nakoukli jsme do obchodů otevřených do pozdní noci, koupili si dva šálky na kávu a malou cukřenku. Georgij kávu rád neměl, ale někdy ji pil kvůli mně. Se smíchem

j jsme zašli do restaurace. Číšník se ke mně choval velmi pozorně. V turistických lokalitách nás Turci skoro násilím tahali do svých kaváren a obchůdků... Georgij dobře nepochopil číšníka, který se mnou mluvil anglicky. Od vedlejšího stolku se na mě zadíval další muž. Měla jsem nucený výraz. Jak se to tváříš, zeptal se Georgij a po chvilce udělal poznámku o mé červené rtěnce. Skryla jsem si rty ubrouskem. Na bílé zůstala červená stopa po mých rtech. V tu chvíli se vrátil číšník, přinesl nám jídlo a pitu – teplý chleba nafouknutý vzduchem. Najednou vytáhl z kapsy „Mars“, položil ji na můj ubrousek umazaný od rtěnky a řekl: „Čokoláda pro madam!“. V uších mi zazněl hukot Marsu. Podívala jsem se na Georgije, usmíval se na mě s jistými pochybnostmi. Tolik jsem si přála spolehnout se, že se nerozčilil.

Poprvé jsme spolu byli v zahraničí a prožívali jsme takové veselé dny, téměř jsem našemu štěstí uvěřila. Georgij se pousmál a řekl: „Žes na ten ubrousek pod polibek ještě nepřipsala telefonní číslo...“ a zarazil nůž do pity. Naštěstí pro nás chleba splasknul a změnil se na lavaš, placku optické lži. Namísto Marsu tu byla symfonie Pluta. Nepamatuji se, jak jsme večeri ukončili. Jen stěž jsem polykala sousta. Dopředu jsem věděla, co bude dál, to všechno mě zkrátka

strašně unavovalo, fáze Marsu, Pluta, Neptunu, Uranu mě zbavovaly životodárné síly... když byla na řadě Venuše, už jsem byla zničená.

Pro svého manžela jsem byla nejkrásnější a nejžádanější. Mnohokrát mi to opakoval a říkal to i tehdy, když mě škrtil, že jsem se viděla jeho očima... styděla jsem se, že instinktivně mávám rukama a bolestí třeštím oči. Naučila jsem se důstojně snášet bolest ze dvou důvodů: nedovolit mu, aby se radoval z mé slabosti, tedy nepřiznat porážku, a nedovolit mu, aby mě viděl se znetvořeným obličejem – vždycky jsem musela být ta nejkrásnější a nejžádanější. Byla jsem vtažena do jeho války a využívala jsem všechny zbraně, které mi nabízelo moje pohlaví. Nejlepší obranou byla přece jen slabost, slzy – tehdy jsem dostávala míň bití. Místa, pokrytá modřinami, nepovažoval za nedostatky mého dokonalého těla. Někdy, naopak, v něm krevní podlitina na stehně probudila obrovskou vlnu vášně, nebo třeba kolena, která byla červená kvůli dlouhému sexu v oblíbené poloze.

Georgij starostlivě léčil rány svým slovem a něhou. S takovou opatrností mi sundával panamák, jako se z pod stolu vytahuje schované, ustrašené dítě. Georgij se cítil vinen a já poškozená... Vynahrazoval mi újmu a já jsem důstojně přijímala zaslouženou kompenzaci.

Život byl jiný. Po válce jsem se nemohla vůči němu zbavit pocitu viny. Pořád jsem cítila zodpovědnost za zranění z války. Během něžností jsem vášnivě líbala viditelný cejch – dlouhou tmavou jizvu na pravém boku. Ne pouze Georgij léčil mé rány, i já jsem ho léčila celou svojí existencí.

Trápilo mě svědomí vůči Asidě a všem těm lidem, kterých se nějak dotkla válka. Během nepokojů mě můj strejda odvezl do Švýcarska. Co všechno natropila moje rodina, aby mě s Georgijem rozdělili. Období, které bylo pro spoustu lidí v Gruzii nejtěžší, jsem prožila nejsnáze. Georgij šel do války kvůli mému činu (mladé často ovlivňuje jejich osobní motivace). Pozdě jsem se o tom dozvěděla... Manžela jsem po válce potkala v Tbilisi a byla jsem připravena vynahradit mu to, co jsem mu tehdy vzala. Zapomněla jsem, jakou povahu měl Georgij, jeho minulost, nepřekonatelné složitosti a ve všem jsem vinila válku. Zapomněla jsem na evropský klid a stabilitu, nedotknutelnost lidských práv a urovnané vztahy... Jediné, co ve mně zbylo ze Švýcarska, byl šedý panamák, který Georgij, prý náhodou, vyhodil v Istanbulu z mostu, který spojuje Evropu s Asií.

Válka se stala hlavním a věčným ospravedlněním Georgije.

Válka měla klíčový význam taky v historii „Asidy“. Asidin muž už nekreslil. Hostina, která se konala při příležitosti narození dítěte a nového roku, se změnila v každodenní pitku. Ať byl střizlivý, nebo opilý, pořád dokola opakoval: „Nikoho jsem nezabil... Nikoho jsem nezabil.“. Asida manželovi pomoci nemohla, užívala si dlouho očekávaného mateřství a o muže se starala jako o dítě.

Jedinou planetou, které jsem od počátku odmítala naslouchat, byla země. Naše země měla nejzvláštnější symfonii. Ze záznamů NASA byla nejspíš pouze tato skutečná. Teď kdy jsem tam, já jako historie „21“, můžu přesně říct – ve vesmíru je ticho. Planety, na které se my ženy přesouváme, nevydávají zvuk. Existují toulavé hvězdy, které zanechávají stopy, ale ne zvuk. Všechny je znám, taky se toulávám, taky jsem takovým odsunutím... odsunutá a odtržená od života. Jak jsem už říkala, tady se čas nedělí na minulý, přítomný a budoucí... Vlny, křik, slzy, tón, smích vyvržený z lidského těla je silnější než zvuk, který vydává jakýkoli stroj, technický vynález, přírodní kataklyzma, zvíře, granáty, hrom nebo atomový výbuch. Hlas země – to je souhrn všech těchto hlasů, jedna obrovitánská polyfonie, která volá o pomoc, především skrze hlasy žen a dětí. Myšlenka zbavit se Georgije byla nerozumná.

Můj muž by to nedovolil. A já jsem taky nechtěla přestat válčit a ani přemýšlet o tom, že bych sdílela lože s jiným chlapem. Byla jsem přesvědčená, že by mě nikdo jiný nedokázal pomazlit tak, jako Georgij. Asi není skutečně možné dosáhnout takové míry vášně, která přichází v kruhu, tedy připravenost zabít, pochopení, strach ze ztráty, otroctví, odpuštění, nové vyznání lásky a zmocnění se těla, které je kvůli konfliktu zase odcizené. Je to nerozbitný kruh, ta nejtěžší cesta od bolesti k uspokojení, nejnebezpečnější most mezi mužem a ženou.

Nedokázala bych to vysvětlit žádnému člověku, ani to nebylo potřeba... Když jsem se dívala na cizí, monotónní a úplně nudný život, věděla jsem přesně, co mám já. My jsme se s Georgijem nikdy nenudili. Oproti přátelům, kteří podváděli moje přítelkyně, jsem si upřímně vážila věrnosti mého manžela. Pokud se něco stalo, tak nejspíš pouze tam, kde nám situace vnucuje svoje zákony, kde okolnosti mají navrch a vtahují nás zas a zas do války... Ve skutečnosti chtěl Georgioj všechno ode mě – i lásku, i válku, i smrt.

Asidina muže tak změnilo pití, že člověk, co ho dlouho neviděl, by ho nepoznal.

Nezměnila se pouze oblíbená věta, kterou ve finále Asidě opakoval, když se snažila vzít pomatenému manželovi zbraň. Propitý mozek sebral poslední síly, slabé třesoucí se prsty popadly kohoutek revolveru. Ozval se výstřel... Nebyl to zvuk výstřelu, ale vzdechnutí Asidy, co se doneslo k nesvobodě a přidalo se k mnohohlasí země. Hlas člověka je nejpronikavější. Hibla se s manželem na vteřinu podívali jeden na druhého; poprvé od války se na sebe podívali... Množství kohoutů určených k zabít se nezmenšilo, ráno na nový rok usekli hlavy stejnému počtu kohoutů. Vždyť tato tradice počítala lidi podle pohlaví – kulka zasáhla Asidu.

Georgij našel moje sluchátka v záchodě. V té době jsem se už snažila zapomenout symfonii planet, chtěla jsem se od nich osvobodit... a možná že ne pouze od nich...

Rozčilený Georgij vtrhnul do kuchyně, mrštil mi sluchátka do obličeje, člověk by si pomyslel, že mě usvědčil z neodpuštělné nevěry. Už planetám nenaslouchám, řekla jsem, ale Georgij mě neslyšel. Lžeš mi, v čem dalším mi

ještě lžeš – ve všem mi lžeš, řval strašně naštvaný.

Ke zvukové vibraci země se přidal nejen jeho hlas, ale i ten můj – poslední vzdech. Detaily, jak mě Georgij zabil, vám neřeknu, protože ve skutečnosti mě zabili mnohem dřív. Neměla jsem ani jméno. Byla jsem pouze 21 gram, ale už jsem měla horní a dolní končetiny, samozřejmě mi tlouklo srdce, byla vytvořena centrální nervová soustava včetně bloudivého nervu... Měla jsem čelist, zárodky zubů, sluch a zevní genitálie. Jsem obětí selektivního potratu, rozsudek nade mnou byl vynesena, když ultrazvuk odhalil pohlaví – dívka. Otec dokonce nezkoumal narození dcery, matka mě nosila ještě několik dní, vyrostla jsem do 9 centimetrů... Byla jsem za ty dny vděčná, byla jsem vděčná za každý den.

My, mrtvé dívky bez narození, nejsme lhářky, snažíme se zkrátka celou dobu pochopit, co by se stalo, kdyby naše matka neměla potrat, kdyby nezjistila, že je těhotná nebo kdyby doktoři špatně určili pohlaví a my bychom přežily třeba na zemi. Z tohoto malého vesmíru bychom se do skutečného vesmíru dostaly přes planetu lidí. A dostali bychom možnost prožít všechnu tu bolest a radost, čehož si v podstatě nikdy necení ti, kdo je prožívají. I my bychom měly svoji historii. Existovala by dramaturgie a šance tuto dramaturgii změnit. Nenarozené dívky, ujišťujeme se, že narození by bylo horší než nenarození a kdyby to neudělali rodiče, tak by nás zabil někdo jiný později... Nás, holky, by určitě někdo zabil... Nenarozené duše, odsunuté, odtržené od života, bloudící vesmírem, kterým byla odepřena historie...

1. 11. 2014